

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในหนังสืออ่านนอกเวลา
ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ
Desirable Characteristics Of Primary School Students Of An External
Reading Book In Primary Level, Grades 4 To 6 By Announced From The
Ministry Of Education

สุชาดา สกุนเล็รุ่งโรจน์* รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม
Suchada Sakunleerungrot,* Ratchaneeya Klinnamhom
นิสิตปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
Student with Master of Arts (Thai), Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อาจารย์ประจำหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ²
Asst. Prof.Dr. Instructor of Master of Arts (Thai), Faculty of Humanities
Srinakharinwirot University
skrsuchada@gmail.com

Received: February 10, 2021

Revised: March 23, 2021

Accepted: March 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 -6 และกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลาระดับชั้นประถมศึกษาตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เก็บข้อมูลจากหนังสืออ่านนอกเวลา จำนวน 5 เล่ม โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามแนวทางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดของ แฟร์คลัฟ ผลการศึกษาพบว่า 1) หนังสืออ่านนอกเวลา นำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 3 คุณลักษณะ ได้แก่ (1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัย (2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น และ (3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อสถาบัน และ 2) หนังสืออ่านนอกเวลา มีการใช้กลวิธีทางภาษาในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 3 กลวิธี คือ (1) กลวิธีทางภาษาระดับคำ (2) กลวิธีทางภาษาระดับประโยค และ (3) การใช้อุปลักษณ์

คำสำคัญ: คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หนังสืออ่านนอกเวลา

Abstract

This article aimed to study the relationship of desirable characteristics of grade 4 - 6 students and language strategies that appeared in external reading books at the primary education level according to the announcement of the Ministry of Education. Data were

collected from 5 books of external reading by using the research method based on the Fairclough's conceptual analysis of language relations. The results showed that: 1) external reading books presented three desirable characteristics of grade 4-6 students: (1) desirable traits related to students' character, (2) desirable traits that children should treat others, and (3) desirable characteristics that children should conduct themselves towards the institution; 2) the external reading books used three strategies to convey desirable traits: (1) word-level language strategies, (2) sentence-level language strategies, and (3) metaphors.

Keywords: Desirable Characteristics, External Reading Book

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของประเทศไทย เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งความตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) กำหนดให้ “คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้อง สภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

จากพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551) มีหน้าที่จัดทำหลักสูตรการศึกษาซึ่งปัจจุบันคือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและพิจารณาสิ่งที่จะถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียน เช่น จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร สมรรถนะผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การวัดและประเมินผล รวมถึงเครื่องมือในการเรียนรู้ เช่น หนังสือเรียน และหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (กลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้และการสอนและประเมินผล, 2548) คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นข้อกำหนดและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาที่นับเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษา เน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จึงเป็นสิ่งที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนและต้องมีการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ ผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาของชาติจึงมีหน้าที่สำคัญที่ต้องมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ

การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อการเรียนรู้ เช่น แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เพราะเป็นสิ่งใกล้ตัวผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด กระทรวงศึกษาธิการจึงมีประกาศกำหนดแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบที่โรงเรียนสามารถเลือกให้ผู้เรียนใช้ได้ทุกระดับชั้นไปจนจบการศึกษา

หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่าน เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน และเป็น “เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร” ที่จะ “สร้างความเข้าใจ” และถ่ายทอดสารบางอย่างที่รัฐมีความมุ่งหมายอันได้แก่ “ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” การสร้างความเป็น “เอกภาพ” และสร้าง “บุคลิกภาพของคนในชาติ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) การศึกษาหนังสืออ่านนอกเวลาจึงมีความน่าสนใจในแง่ที่จะแสดงให้เห็นถึงความคิด หรือความคาดหวังบางประการของรัฐ ที่ต้องการสร้างบุคลิกภาพเด็กออกไปสู่สังคม แนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์ในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับสังคม ของแฟร์คลัฟ ดังนี้

แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556) เป็นนักภาษาศาสตร์ที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับสังคม เสนอแนวคิดที่ว่า ภาษามีความสัมพันธ์กับสังคม “แบบวิภาษ” กล่าวคือ ความคิดและภาษาถูกกำหนดโดยสถานการณ์ สถาบันและโครงสร้างทางสังคม ในขณะเดียวกัน ภาษาก็มีอิทธิพลในการกำหนดสังคมด้วย จากแนวทางการศึกษาดังกล่าว นักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับสื่อเกี่ยวกับเด็ก เช่น หนังสือเรียน และหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ พบว่าหนังสือเรียน และหนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่าสิ่งที่ถ่ายทอดเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบจึงเป็นสื่อที่แฝงความคิดความเชื่อบางประการที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้คนในสังคม (ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554)

เมื่อศึกษาเนื้อหาในหนังสืออ่านนอกเวลาในเบื้องต้น ผู้วิจัยพบข้อมูลที่น่าสนใจ ดังตัวอย่าง “อย่าไปยุ่งกับเขาดีกว่านะจ้อย เขาอาจจะไม่ยอมคบใครและเราก็ต้องเคารพสิทธิส่วนบุคคลของเขาด้วย จำที่แม่เคยสอนไม่ได้หรือ แล้วอีกอย่างนะ แม่คิดว่าจ้อยอย่าฝันไปเลย อีตาลุงเทิดอะไรนั่นคงไม่ยอมให้ใครพบหน้าแน่ ๆ” (ขวัญใจ เอมใจ, 2544) และตัวอย่างข้อความ “ใจของจาด กำลังเถียงใจตัวเอง และใจของเปรมก็กำลังเถียงตัวเอง จะเอาหรือไม่เอา ถ้าจะเอาเจ้าของเขาจะเห็น แม่พ่อเคยสอนว่าไม่ควรหยิบของของคนอื่นเขาในเมื่อเจ้าของไม่ได้ให้” (แม่นมมาส ขวลิต, 2528) จากตัวอย่างข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หนังสืออ่านนอกเวลาแฝงแนวคิดที่ว่า เด็กควรเชื่อฟังผู้ใหญ่ โดยหนังสืออ่านนอกเวลา 2 เล่ม ปรากฏประโยคที่มีเจตนาห้าม มีโครงสร้างเดียวกันคือ ภาคประธานได้แก่ คำว่า พ่อ และแม่ ร่วมกับคำช่วยกริยา “อย่า” “ไม่ควร” นอกจากนี้ยังพบตัวอย่างที่น่าสนใจ จากหนังสือเรื่องนกนางเขน คือ “พ่อนกจึงถามว่า “ทำไมละ นิมทำผิดอะไรหรือ” แม่นกตอบด้วยเสียงขุ่น ๆ ว่า “เขาระรานและหยาบคายต่อน้อง ๆ ของเขามาก” แม่นกพูดว่า “ไม่ใช่แต่เพียงเท่านั้นดอก นิมถือว่าตัวเป็นพี่ใหญ่ เมื่อเราทั้งสองไม่อยู่เขาจะอยู่เสียตัวเดียวตั้งครึ่งรังแล้วยังทำหน้าบึ้งอีก แทนที่จะสำนึกผิดขอโทษ พ่อนกจึงว่า “ฉันจะพูดกับนิมเอง เธอควรจะออกไปข้างนอกเสียสักครู่ เพราะฉันเห็นว่า เขาทำให้เธอต้องเข้าใจมากพอแล้ว” แม่นกพูดว่า “ฉันรู้สึกไม่สบายใจจริง ๆ เทียว เพราะฉันไม่นึกเลยว่าเขาจะประพฤติชั่วถึงเพียงนี้ ทั้ง ๆ ที่ฉันได้เอาใจใส่ดูแล และกรุณาต่อเขาดีออกอย่างนี้แล้ว” (หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561) จากตัวอย่างดังกล่าวหนังสืออ่านนอกเวลา

ถ่ายทอดคุณลักษณะความสุภาพ โดยให้แก่นักกล่าวกับลูกว่า การระรานและหยาบคายต่อผู้อื่น เป็นสิ่งที่ผิด และทำให้พ่อแม่ต้องเสียใจ

ตัวอย่างการใช้ภาษาในหนังสืออ่านนอกเวลาที่น่าเสนอแนวคิดเรื่องการเชื่อฟังพ่อแม่ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าหนังสืออ่านนอกเวลาน่าจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์บางประการไปสู่ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าหนังสืออ่านนอกเวลาระดับชั้นประถมศึกษาตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ไปสู่ผู้เรียน และคุณลักษณะเหล่านั้นสัมพันธ์กับกลวิธีทางภาษาใด

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลาระดับชั้นประถมศึกษาตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสื่อสำหรับเด็ก และหนังสืออ่านนอกเวลา

2. กำหนดขอบเขตการศึกษา โดยผู้วิจัยเลือกหนังสืออ่านนอกเวลาตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง รายชื่อหนังสืออ่านนอกเวลา สารการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยเลือกศึกษาเฉพาะคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วที่มีลักษณะเป็นเรื่องยาว ไม่เป็นเรื่องย่อหลายเรื่องประกอบกันในหนังสือ 1 เล่ม และไม่เป็นเรื่องแปล ได้หนังสืออ่านนอกเวลา 5 เล่ม ได้แก่ เรื่อง นกกางเขน โสนน้อย ส้มสีม่วง หนูหลอกกับมอมมอ และสี่เทาเจ้าตัวจิ๋ว

3. วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามมุมมองความสัมพันธ์ของความคิดกับกลวิธีทางภาษา โดยนำแนวคิดของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการสื่อสารที่ประกอบด้วยความคิด ภาษา กับสังคม มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 ศึกษาการผลิตและการกระจายตัวบท และการบริโศกและตีความตัวบทหนังสืออ่านนอกเวลา โดยศึกษาประวัติความเป็นมาของหนังสืออ่านนอกเวลาและผู้ผลิต บริบทสภาพสังคมในปีที่พิมพ์หนังสืออ่านนอกเวลาครั้งแรก และบริบทสภาพสังคมในปีที่ประกาศใช้หนังสืออ่านนอกเวลาโดยวิเคราะห์ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาที่มีการตีพิมพ์หนังสืออ่านนอกเวลา

3.2 วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกลวิธีทางภาษาจากตัวบทหนังสืออ่านนอกเวลา

3.3 นำผลการศึกษาจากข้อ 3.1 และ 3.2 มาวิเคราะห์อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อตัวบท และศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวบทที่อาจส่งผลต่อสังคม

4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในหนังสืออ่านนอกเวลา ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 5 เล่ม ได้แก่ “นกกาเหมา” “โสนน้อย” “ส้มสีม่วง” “หนูหล่อกับมอม” และ “สี่เท้าเจ้าตัวจิ๋ว” ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาการผลิตและการกระจายตัวบท และการบริโภคและตีความตัวบทหนังสืออ่านนอกเวลา พบว่าหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 5 เรื่องที่นำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้มาจากประกาศรายชื่อหนังสืออ่านนอกเวลาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติการตีพิมพ์ครั้งแรก เทียบเคียงช่วงเวลากับการประกาศใช้แผนการศึกษาหรือหลักสูตรการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่สอดคล้องกับการนำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหนังสืออ่านนอกเวลาต่อไป ได้ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ของหนังสืออ่านนอกเวลากับหลักสูตรการศึกษา

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์ ครั้งแรก	แผนการศึกษาและหลักสูตร การศึกษา
1. นกกาเหมา	กิริติวิโยลาร (กั กิริติวิโยลาร) และอร่าม สิทธิสาริบุตร	2483	แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475
2. โสนน้อย	แมนมาส ขวลิต	2528	หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2521
3. ส้มสีม่วง	ดาวกระจาย	2544	หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
4. หนูหล่อกับมอม	สมนึก พานิชกิจ	2545	
5. สี่เท้าเจ้าตัวจิ๋ว	รัศมี เปื้อขุนทด	2548	

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหนังสืออ่านนอกเวลา ที่ยังถูกผลิตซ้ำและเลือกใช้ในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยหนังสืออ่านนอกเวลาเรื่องนกกาเหมา ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2483 สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาคือแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 โสนน้อย ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2528 สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2521 และหนังสืออ่านนอกเวลาเรื่อง ส้มสีม่วง หนูหล่อกับมอม และสี่เท้าเจ้าตัวจิ๋ว ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2544 2545 และ 2548 ตามลำดับ ระยะเวลาการตีพิมพ์ครั้งแรกที่แตกต่างกัน นำไปสู่ความเข้าใจที่ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบบางประการ เช่น การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ที่พบในเรื่องนกกาเหมาและเรื่องอื่น ๆ ด้วย เป็นคุณลักษณะสำคัญตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กและถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏใน หนังสืออ่านนอกเวลา ระดับชั้นประถมศึกษาตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านนอกเวลาระดับชั้นประถมศึกษาตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ นำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำแนกตามกลุ่มความหมายของลักษณะความประพฤติ และความคิด ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัย 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อสถาบัน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัย อุปนิสัย คือ ลักษณะเฉพาะตัวของเด็ก ความประพฤติ และความคิด ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก จากการศึกษาพบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัย 13 คุณลักษณะ ได้แก่ การดูแลตนเอง ความสนุกสนาน ความสุภาพ ความมุ่งมั่น การตระหนักถึงสำคัญของเวลา ความรับผิดชอบ ความใฝ่เรียนรู้ การเชื่อฟังผู้ใหญ่ การมีความหวัง ความพยายาม ความกล้าหาญ ความอดทน และมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างจากตัวบทจำนวน 3 คุณลักษณะ ได้แก่

2.1.1 การดูแลตนเอง คือ พฤติกรรมที่เด็กเห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาดร่างกายของตนเอง และที่อยู่อาศัย และทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ คำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น เช่น

ตัวอย่างที่ (1) วันหนึ่ง เวลาเช้าตรู่ แม่ยกปลากุหลาบ ๆ ให้ตื่นนอน มันเรียกลูกของมันว่า “ตื่นเถิด ลูกรัก วันนี้พ่อและแม่จะพาหนูไปดูโลกภายนอก หนูต้องใช้ขันให้สะอาดหมดจด เราจะได้รู้สึกภูมิใจ”

(หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561)

จากตัวอย่างที่ (1) หนังสืออ่านนอกเวลาถ่ายทอดคุณลักษณะการดูแลความสะอาดร่างกายของตนเองแก่เด็ก โดยผ่านตัวละครแม่ยกที่สั่งสอนลูกนกกว่า ควรจะต้องดูแลร่างกายตนเองให้สะอาด เพราะเป็นสิ่งที่จะทำให้เด็ก ๆ รู้สึก “ภูมิใจ”

ตัวอย่างที่ (2) แม่ตักแกงอ่อมปลาช่อนตัวโตโรยผักกะแยงหอมกรุ่นให้หนึ่งถ้วย แล้วนั่งมองลูกชายท้วงอย่างรู้ทันว่า “ไปแฉะคอกมอมอมมาละซี มือไม้ล้างแล้วยัง” หนูหล่อยิ้มแหย ๆ เฟิงนึกได้ ลูกไปล้างมือก่อนกลับมามีใหม่ ล้างมือก่อนกินข้าว เป็นเรื่องที่หนูหล่อไม่อยากลืม แต่มักจำไม่ค่อยได้

(สมนึก พานิชกิจ, 2545)

จากตัวอย่างที่ (2) หนังสืออ่านนอกเวลาถ่ายทอดคุณลักษณะการดูแลความสะอาดร่างกายโดยแม่สอนให้เด็กล้างมือก่อนที่จะรับประทานอาหาร

ตัวอย่างที่ (3) เด็กหญิงค่อยเบียดตัวไปข้างส้อมไก่ และพยายามเลียเงี้ยวตัวอย่างชำนาญ ปากก็ร้องบอกเพื่อนข้างหลังให้ระวังที่จะต้องตกลงไปในคลอง

(แม่นมาส ขวลิท, 2528)

ตัวอย่างที่ (4) “การพิสูจน์นะดี แต่ก็ต้องให้ปลอดภัยด้วย” กบเขียวเริ่มออกความเห็นอีกครั้ง “ปลอดภัยยังไง” นกกินปลาชักกลับมา กบเขียวอึ้งไปเพราะยังนึกไม่ออกเหมือนกัน

“ก็...สีเทาเดินลงมาในน้ำเองสิ หากเขารู้ว่าเขาอยู่ในน้ำไม่ได้ เขาก็กลับขึ้นไป...เอง”

ปลาเสื่อตอช่วยตอบกุ่มน้ำให้กบเขียว

“ว่ายังไงล่ะ...” ป้าวักกุ่มลงมาถามสีเทา

“ก็ดินะจ๊ะ ถ้าหนูเป็นสัตว์น้ำหนูจะได้ไม่พลาดโอกาสที่จะรู้ความจริง คง...ไม่มีอันตราย”

(รัศมี เปื้อขุนทด, 2548)

จากตัวอย่างที่ (3) และ (4) หนังสืออ่านนอกเวลาถ่ายทอดคุณลักษณะการดูแลความปลอดภัยของตนเอง โดยมุ่งให้เด็กระมัดระวังอันตรายจากน้ำ โดยตัวอย่างที่ (3) สอนให้เด็กระมัดระวังขณะอยู่ในที่ริมน้ำ

ซึ่งอาจเกิดอันตรายจากการตกลงไปได้ และตัวอย่างที่ (4) สอนให้เด็กะวังอันตรายจากการพิสูจน์ซึ่งเป็นธรรมชาติของความอยากรู้อยากลองของเด็ก ว่าการพิสูจน์ต้องระมัดระวังอันตรายด้วย

2.1.2 การเชื่อฟังผู้ใหญ่ คือ พฤติกรรมที่เด็กต้องปฏิบัติตามข้อตกลง คำแนะนำสั่งสอนของผู้ใหญ่ จึงจะได้รับการยอมรับว่าเป็นเด็กที่ดี เช่น

ตัวอย่างที่ (5) นิดจึงคิดว่า มันควรจะพยายามบินกลับดีกว่า และเมื่อได้สอนกันเพียงเล็กน้อย มันก็บินกลับไปได้

ส่วนแม่นกได้สอนให้หน้อยและน้อยบินขึ้นรัง เมื่อลูกนกได้พยายามอยู่สองสามครั้ง มันก็บินกลับไปได้โดยปลอดภัย

(หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561)

จากตัวอย่างที่ (5) ถ่ายทอดคุณลักษณะเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่ ในเหตุการณ์ที่พ่อนกสอนลูกให้หัดบิน ลูกนกที่เชื่อฟังและทำตามที่พ่อแม่สอน จะได้รับผลดีคือ สามารถบินกลับรังได้โดยปลอดภัย

ตัวอย่างที่ (6) “แล้วเราจะไปเอาของเขาได้หรือ” จาดใจเสียไปทันที รู้สึกว่าโอกาสที่จะได้ตุ๊กตา ขาดหายไปใอากาศ แม่และพ่อเคยสอนไว้หนักหนาว่าไม่ให้ไปเอาของคนอื่น
เขา

(แม่นมาส ขวลิต, 2528)

จากตัวอย่างที่ (6) ถ่ายทอดคุณลักษณะการเชื่อฟังผู้ใหญ่ โดยเด็กหญิงจาดแม้จะอยากได้ตุ๊กตามาก แต่เมื่อคิดถึงสิ่งที่พ่อแม่เคยสอนก็หักห้ามใจได้

2.1.3 ความพยายาม คือ ความประพฤติของเด็กที่มีความมานะบากบั่นทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย เช่น

ตัวอย่างที่ (7) หน้อยพูดว่า “หนูคิดว่า คงจะหัดร้องเพลงไม่ได้แน่เทียวจ๊ะ”

“หนูเชื่อว่า หนูคงหัดไม่ได้เหมือนกันจ๊ะ” น้อยพูดขึ้นบ้าง

พ่อนกพูดว่า “ไม่มีใครดอกลูกเอ๋ย ที่จะเรียนอะไรๆ ได้โดยไม่ต้องลำบากเลย ถ้า หนูร้องเพลงไม่ได้ หนูต้องหัดอย่างอื่นที่มีประโยชน์ แม่ของหนูเขาคงจะสอนหนูเอง แน่ะเขามาพอดีทีเดียว”

(หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561)

จากตัวอย่างที่ (7) แสดงคุณลักษณะความพยายาม โดยผู้ใหญ่ คือ พ่อนก ต้องการให้เด็ก คือ ลูกนก มีความพยายามในการเผชิญกับความลำบาก โดยการฝึกเรียนรู้สิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กในอนาคต

ตัวอย่างที่ (8) “ถ้าแม่บินได้ ลูกก็ต้องบินได้ ลองหัดบินดูสิสิเทา” เปิดก้ามสนับสนุน สีเทาชักจะเห็นด้วย

สีเทาทางปีกสีดำออกกว้าง ขยับปีกออกบิน สีเทาลอยสูงขึ้นจากพื้น บินได้จริง ๆ ด้วย แต่บินได้สูงเพียงคืบเดียว และไปได้ไกลแค่แวเดียวก็หมดแรงร่วงลงมา หากแต่ได้รับเสียงชื่นชมดังกรียวกราว สีเทาจึงมีกำลังใจ หัดโฉบไปมาในระยะใกล้ จนชำนาญ

(รัศมี เปื้อขุนทด, 2548)

จากตัวอย่างที่ (8) ถ่ายทอดคุณลักษณะความพยายามในเหตุการณ์ที่สีเทาค้างคาวเด็กพลัดหลงกับแม่ เขารู้เพียงว่าแม่บินได้ แต่ตัวเองไม่เคยหัดบินเลย เมื่อเพื่อน ๆ สนับสนุนและให้กำลังใจว่าเขาทำได้ สีเทาจึงพยายามลงมือทำโดยการหัดบิน และประสบความสำเร็จในที่สุด

2.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น คือ ลักษณะของพฤติกรรม และความคิดที่ต้องการให้เด็กแสดงต่อคนรอบข้าง เช่น เพื่อน พี่ น้อง พ่อแม่ ครู จากการศึกษาค้นคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น 2 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และ 2) การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ดังนี้

2.2.1 การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน คือ การไม่ละเมิด ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ให้ได้รับความทุกข์ ความลำบากทั้งทางใจและกาย เช่น

ตัวอย่างที่ (8) “ดีจัง...จ้อยจะได้ไปหาลุงเทิด” เขาเปรยเสียงเบา แต่แม่กลับพูดเสียงดัง เข้มงวด “อย่าไปยุ่งกับเขาดีกว่านะจ้อย เขาอาจจะไม่อยากพบใครและเราก็ต้องเคารพ สิทธิส่วนบุคคลของเขาด้วย จำที่แม่เคยสอนไม่ได้หรือ ...”

(ขวัญใจ เอมใจ, 2544)

ตัวอย่างที่ (9) “อย่าไปยุ่งกับเขาดีกว่านะจ้อย เขาอาจจะไม่อยากพบใคร และเราก็ต้องเคารพ สิทธิส่วนบุคคลของเขาด้วย จำที่แม่เคยสอนไม่ได้หรือ แล้วอีกอย่างนะ แม่คิดว่าจ้อยอย่าฝันไปเลย อีตาลุงเทิดอะไรนั่นคงไม่ยอมให้ใครพบหน้าแน่ ๆ” จ้อยชะงัก รวากับแม่มายืนพูดถ้อยคำนี้อยู่ตรงหน้าตัวเอง จริงสินะ...ลุงเทิดไม่ออกมาพบใคร และไม่ยอมให้ใครพบมาตั้ง 25 ปีแล้ว

(ขวัญใจ เอมใจ, 2544)

จากตัวอย่างที่ (8) หนังสืออ่านนอกเวลาถ่ายทอดคุณลักษณะการไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เด็กต้องมีการยาทและเกรงใจผู้อื่น โดยแม่เข้มงวดกับเด็กชายจ้อย ให้เกรงใจผู้อื่น ไม่ไปรบกวนลุงเทิดซึ่งเป็นนักเขียนชื่อดังที่ไม่ออกไปพบปะใครมาเป็นเวลานานถึง 25 ปี และในตัวอย่างที่ (9) เมื่อเด็กชายจ้อยคิดจะไปพบนักเขียนคนนั้นอีก เขาก็ตัดใจเนื่องจากคิดถึงคำที่แม่เคยสอนไว้

2.2.2 การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น คือ การช่วยเหลือ แบ่งปัน ให้ผู้อื่นได้รับความสุขทั้งทางใจและกาย เช่น

ตัวอย่างที่ (10) ตะวันแผดแสงแรงกล้าจนแดดร้อน ท้องของหนูหล่อเริ่มร้องประท้วงดังจ๊อก ๆ ส่วนปุนนั้นเตรียมตัวไปเลี้ยงวัว ครั้นหนูหล่อบ่นหิวเขาก็มีน้ำใจปลดกระต๊อบข้าวลงจากบ่ามาให้ แต่หนูหล่อเกรงใจ เพราะปุนต้องเลี้ยงวัวทั้งวันหากหนูหลอกินข้าวนั้นเสียหมดปุนก็จะหิวแย่

(สมนึก พานิชกิจ, 2545)

จากตัวอย่างที่ (10) หนังสืออ่านนอกเวลาถ่ายทอดคุณลักษณะการมีน้ำใจ โดยใช้เหตุการณ์ที่เด็กชายปุน แบ่งข้าวที่ตนเองห่อมาให้เด็กชายหนูหลอกิน

ลักษณะการแบ่งปันของให้เพื่อน ช่วยเหลือเพื่อน ดังตัวอย่างที่ (10) จากเรื่องหนูหลอกับมอมมอยังปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลา เรื่องสีเทาเจ้าตัวจิ๋วด้วย ดังตัวอย่างที่ (11) และ (12) ที่สัตว์ต่าง ๆ พยายามช่วยเหลือ สีเทา ค้างคาวเด็กที่พลัดหลงกับแม่ ดังนี้

ตัวอย่างที่ (11) “หูกางช่วยไปตามเพื่อน ๆ แม่มาหนอย...เผื่อว่าหลาย ๆ ตัว ช่วยกันคิดแล้วจะมีวิธีแก้ไข...”

หูกางวิ่งทัก ๆ ออกไป ทั้งให้สีเทาจมอยู่ในความเศร้า สีเทาหันไปทางป่าว่าที่เอนตัวลงข้าง ๆ ทำทางป่าว่าครุ่นคิดหนัก ชั่วครู่สีเทาก็ได้ยินเสียงวิ่งทัก ๆ นำหน้าเสียงฝีเท้าอื่น ๆ เข้ามาหยุดใต้โคนต้นไม้ที่สีเทาอยู่

(รัชมี เปื้อขุนทด, 2548)

ตัวอย่างที่ (12) “เดี๋ยวเราจะไปเอาน้ำมาให้”

เปิดก๊าบสองตัวอาสาแล้ววิ่งตัวปลิวออกไปทันที ทั้งหมดรอคอยอย่างกระวนกระวาย โดยเฉพาะสีเทา เวลาผ่านไปเชื่องช้าเหลือเกิน หลายตัวลัดกันชะเง้อชะแน็คอยวามอง

(รัศมี เปื้อนทอ, 2548)

2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อสถาบัน คือ ลักษณะของพฤติกรรม และความคิด ที่ต้องการให้เด็กแสดงออกต่อสถาบันสำคัญทางสังคม ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เช่น

ตัวอย่างที่ (13) พ่อบอกว่า การเปิดไฟทั้งวันหลาย ๆ ดวง เป็นการสูญเปล่า ทั้งงบประมาณของครอบครัว และของประเทศชาติ เพราะทั้งบ้านมีกันอยู่เพียงสามคน พ่อ แม่ ลูก

(สมนึก พานิชกิจ, 2545)

จากตัวอย่างที่ (13) จะเห็นว่าหนังสืออ่านนอกเวลาปลูกฝังให้เด็กช่วยประหยัดไฟ ซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติ

ตัวอย่างที่ (14) ฟ้าแจ้ง แสงสีทองสาดส่องจับท้องนา เม็ดฝนที่เกาะพรราวตามใบไม้ใบหญ้า

สะท้อนแสงแดดยับยิบ หนูหล่อสะพายกระติบข้าวเหนียวร้อน ๆ ควันนุ้ย หอมกรุ่น พร้อมไขเปิดต้มสุกจำนวน 9 ฟองเท่ากับอายุของตนพอดีเย็นค้อยพระภิกษุที่จะเดินแถวผ่านหน้าบ้านมาด้วยใจอึมเอบ ...

เมื่อพระสงฆ์เดินมาถึง หนูหล่อนั่งยอง ๆ ยกกระติบข้าวจรดหน้าผาก ก่อนหยิบปั้นข้าวเหนียววางลงในบาตรพระแต่ละรูป พร้อมไขเปิดต้มหนึ่งฟอง พลง
อธิษฐานให้มอมมอโต และแข็งแรงเร็วๆ

(สมนึก พานิชกิจ, 2545)

จากตัวอย่างที่ (14) หนังสืออ่านนอกเวลาเรื่องหนูหล่อกับมอมมอ มีเหตุการณ์ที่แม่บอกให้เด็กชาย หนูหล่อทำบุญตักบาตรเนื่องในวันเกิด เมื่อถึงเวลาหนูหล่อก็ทำตามด้วยความเต็มใจ เพราะการตักบาตรทำให้เขา “อึมเอบ” ใจ และสามารถ “อธิษฐาน” ขอสิ่งที่เขาต้องการได้ด้วย กล่าวคือหนังสืออ่านนอกเวลาส่งเสริมให้เด็กปฏิบัติตามหลักศาสนา เพราะการปฏิบัติตามข้อปฏิบัติของศาสนาจะทำให้เด็กมีความสุข

ตัวอย่างที่ (15) พ่อของหนูหล่อเป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ตามแนว

พระราชดำริ ที่ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ผสมผสานในบริเวณเดียวกัน ชีวโคกเป็นได้ทั้งปุ๋ย และอาหารปลา ต้นไม้ใบหญ้าก็เวียนมาเป็นอาหารสัตว์ ทุกอย่างพึ่งพากันและกันเป็นวงจรในอาณาจักรเล็ก ๆ ของครอบครัวหนูหล่อ

(สมนึก พานิชกิจ, 2545)

ตัวอย่างที่ (16) โชคตินักหนาที่ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในครอบครัวยังไม่มีมากนัก เพราะมีเป็ดมีไก่ในเล้ามีข้าวในนา ปลาในหนอง และมีผักในสวนไม่ต้องเดือดร้อนซื้อหา ทั้งแม่ของหนูหล่อก็ขยันทำงานช่วยพ่อตัวเป็นเกลียว แม่ยังฉลาดรู้จักคุมกำเนตอีกด้วย ไม่ยอมให้มีลูกเป็นโหยงอย่างชาวบ้านอื่น ๆ ทั่วไป ไม่เช่นนั้นพ่อคงไม่มีสิทธิ์เป็นเจ้าของนางใจดีตลอดไปเป็นแน่

(สมนึก พานิชกิจ, 2545)

จากตัวอย่างที่ (15) และตัวอย่างที่ (16) นำเสนอคุณลักษณะความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งหนังสืออ่านนอกเวลาไม่ได้นำมากล่าวถึงโดยตรง แต่กล่าวถึงการทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นโครงการตามแนวพระราชดำริ ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกษตรกรได้รับสิ่งดี ๆ คือ “โชคดี” ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดภาระค่าใช้จ่าย ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหนังสืออ่านนอกเวลาช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทำให้มองเห็นลักษณะของเด็กประถมศึกษาที่หนังสืออ่านนอกเวลาทำหน้าที่ถ่ายทอดกรอบการปฏิบัติของสังคมว่าเด็กในวัยนี้ควรจะมีทักษะพื้นฐานในการดูแลตนเอง เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และมีความรักในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยหากเด็กมีคุณลักษณะดังกล่าว เด็กก็จะเป็นเด็กดีและได้รับการยอมรับจากสังคม แต่หากมีลักษณะที่แตกต่างออกไป เด็กก็จะเป็นที่รังเกียจและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

3. กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลาจากการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านนอกเวลาช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีการใช้กลวิธีทางภาษาในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลัก ๆ จำนวน 3 กลวิธี คือ 1) กลวิธีทางภาษาระดับคำ 2) กลวิธีทางภาษาระดับประโยค และ 3) การใช้อุปลักษณ์มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลวิธีทางภาษาระดับคำ คือ การศึกษากลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ของหนังสืออ่านนอกเวลาเพื่อสื่อและสร้างความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็ก ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านนอกเวลาใช้กลวิธีย่อย 4 กลวิธี คือ 1) การใช้คำกริยา 2) การใช้คำแสดงทัศนภาวะ 3) การใช้คำแสดงความเป็นพวก และ 4) การใช้คำแสดงการประเมินค่า ดังนี้

3.1.1 คำกริยาที่สื่อถึงคุณลักษณะอุปนิสัยหรือพฤติกรรมของเด็ก การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก ผู้วิจัยจึงพิจารณาการใช้คำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงเด็ก คือ ชื่อตัวละครเด็ก หรือคำเรียกแทนเด็ก ทั้งที่เป็นมนุษย์และสัตว์ เพราะคำกริยาเป็นคำที่ใช้แสดงเหตุการณ์ การกระทำ ความคิด ความรู้สึก หรือแสดงสภาพของบุคคล สัตว์ หรือบางสิ่งบางอย่าง (จันทิมา อังคณิกิจ, 2561) ดังนั้นการศึกษาคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงเด็กในหนังสืออ่านนอกเวลาจึงน่าจะแสดงให้เห็น ความคิด ความประพฤติ ของเด็ก ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก ผลการศึกษาพบคำศัพท์ในกลุ่มความหมายเดียวกันทั้งที่เป็นความหมายเชิงบวกและเชิงลบ เช่น คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความสนุกสนาน ความพอใจ และความกล้าหาญ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คำกริยาที่สื่อคำกริยาที่นำเสนอคุณลักษณะที่เป็นอุปนิสัยหรือพฤติกรรมของเด็ก

กลุ่มความหมาย	คำศัพท์	ชื่อหนังสือ
ความสนุกสนาน/ความพอใจ	ซุกซน ปีน รื่นเริง พอใจ สบายดี สนุกสนาน กระโดดโลดเต้น	นกนางเขน (2483)
	ตื่นเต้น เหา ยิ้ม สบายใจ นั่งเล่น ชน อืดอืด วิ่งเล่น หัวเราะ ปีน ตื่นตาตื่นใจ สนุก ใจเต้น พอใจ	ส้มส้มม่วง (2544)
	ยิ้ม ซุกซน ตื่นเต้นดีใจ หัวเราะ คึกคัก นึกซัน ตื่นเต้น วิ่งเล่น เริงร่าใจ ดีใจ ตื่นเต้น ใจเต้น สนุกสนาน เพี้ยวฟ้าว ตื่นตา ตื่นใจ	สี่เท้าเจ้าตัวจิ๋ว (2548)

กลุ่มความหมาย	คำศัพท์	ชื่อหนังสือ
ความกล้าหาญ	ฉลาด กลัว หัวใจ ตกใจ อ่อนแอ เชื่องช้า อาจหาญ เชื้อใจ กล้า เห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ รวดเร็ว	นกกางเขน (2483)
	หัวใจ กล้า หวาดกลัว กลัว	โสณน้อย (2528)
	กล้าหาญ ไม่เกรงกลัว ซื่อาย กลัว ผองด สง่างาม	หนูหล่อกับมอมอ (2545)
	ร้องไห้ กล้า กังวล ตกใจ โลงอก สะดุ้ง ออกความเห็น ตัดสินใจ ขวัญกระเจิง ขวัญผวา พยายาม กระเซอะกระเซิง รวบรวม พละกำลัง	สีเทาเจ้าตัวจิ๋ว (2548)

3.1.2 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ คำแสดงทัศนภาวะ คือคำที่เป็นการเสริมทัศนะของผู้พูดเข้าไปในข้อมูลที่กล่าว เพื่อประเมินความเป็นจริงหรือโอกาสในการเป็นจริงของถ้อยคำที่กล่าว จากการศึกษาพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะในหนังสืออ่านนอกเวลา โดยใช้เสียงของผู้ใหญ่ บอกเด็กว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ การใช้เสียงของผู้ใหญ่กล่าวคำแสดง ทัศนภาวะทำให้ข้อความที่ใช้สอนเด็กมีลักษณะที่เป็นความจริง น่าเชื่อถือและมีอำนาจมากกว่า และเด็กจึงต้องปฏิบัติตามคุณลักษณะดังกล่าว ดังนี้

ใช้คำว่า “ต้อง” “อย่า” “ไม่” “ไม่ควร” คู่กับกริยาในกลุ่มความหมายที่เด็กไม่ควรทำ

ใช้คำว่า “ควร” “ควรจะต้อง” “เสมอ” “จง” กับกริยาในกลุ่มความหมายที่เด็กควรทำ

ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ (17) นักตัวผู้ไม่ควรทำตัวอ่อนแอแต่ต้องแข็งแรงและอาจหาญเสมอ

(หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561)

ตัวอย่างที่ (18) อย่าไปยุ่งกับเขาดีกว่าจะน้อย เขาอาจจะไม่ยากพบใครและเราก็ต้องเคารพสิทธิส่วนบุคคลของเขาด้วย

(แม่นมาส ขวลิต, 2544)

3.1.3 การใช้คำแสดงความเป็นพวก เช่น ใช้เครื่องหมาย “ๆ” ใช้คำว่า “พวก...” “ทุกคน” “เหล่านั้น”, ใช้วิภาคสรรพนาม “กัน” ร่วมกับคำที่สื่อถึงเด็กและคำกริยาที่แสดงการกระทำที่เด็ก ๆ ส่วนใหญ่หรือเด็กทุกคนทำเหมือนกัน กลวิธีการใช้คำแสดงความเป็นพวกเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสิ่งที่เด็กทุกคนปฏิบัติเหมือนกัน ไม่มีใครปฏิบัติแตกต่างหรือหากเด็กปฏิบัติแตกต่างออกไป ก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือสังคม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ (19) เจ้าของบ้านเป็นคนใจบุญ เขาได้กำชับลูกหลานและคนใช้ในบ้านของเขาบ่อย ๆ ให้ทุกคนเลี้ยงดูนกในบริเวณบ้าน และไม่ให้ไปทำร้ายหรือขับไล่ใด ๆ

(หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561)

จากตัวอย่างที่ (19) หนังสืออ่านนอกเวลา ใช้กลวิธีทางภาษา การใช้คำที่แสดงความเป็นพวก ได้แก่ คำว่า “ทุกคน” กล่าวถึงคุณลักษณะการไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ว่าเด็กต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เพราะเด็กทุกคนจากเรื่องนกกางเขน ได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่ “ใจบุญ” ว่าต้อง “ไม่ทำร้าย” “ไม่ขับไล่” นก

3.1.4 การใช้คำแสดงการประเมินค่า เช่น คำว่า ใจดี ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ (20) “ใจดีจัง” ทั้งข้างร่อนแล้วก็กระรอกหางพวง ขอบคุณมาก ผาขอบคุณ
กระรอกหางพวงด้วยนะจ๊ะ...ถ้าไม่มีพวกคุณ หนูก็คงไม่รู้ว่าเป็นใคร”
“ไม่เป็นไร ข้าช่วยได้ข้าก็ช่วย...คืนพรุ่งนี้ขอให้โชคดินะสิเทา...”

(รัศมี เปื้อนทนต์, 2548)

3.2 กลวิธีทางภาษาระดับประโยค พบการใช้กลวิธีย่อย 2 กลวิธี คือ 1) การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และ 2) การใช้ประโยคเงื่อนไข กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลและประโยคเงื่อนไข จะทำให้เด็กเห็นผลของการกระทำ ทำให้เด็กมีข้อมูลในการเลือกปฏิบัติว่าหากประพัตติย้อมได้รับสิ่งที่ดี หรือหากประพัตติย้อมไม่ได้รับสิ่งที่ไม่ดีตอบแทน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ (21) มีเด็กเกเรคนหนึ่ง เอาหนังสือตีหมาตายมิดนั้น เราคงจะอยู่ด้วยกัน
ต่อมาด้วยความผาสุก

(หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561)

จากตัวอย่างที่ (21) เป็นการใช้กลวิธีระดับประโยคแบบการใช้ประโยคแสดงเหตุผล เหตุ คือ “เด็กเกเรคนหนึ่ง เอาหนังสือตีหมาตายมิดนั้น” ผล คือ “เราคงจะอยู่ด้วยกันต่อมาด้วยความผาสุก” คำเชื่อม คือ “มิดนั้น”

ตัวอย่างที่ (22) แม่นกพูดว่า “แม่เสียใจนักนึม หนูเป็นพี่ใหญ่ก็จริง แต่หนูจะรังแกน้องไม่ได้ ไปไปอยู่นอกรังแต่ตัวเดียว แล้วรับรู้เสียด้วยว่า หนูไม่ได้เป็นใหญ่ในที่นี้ แม่จะกกแต่ลูกที่ประพัตติย้อมเท่านั้น”

(หลวงกิริติ วิทโยพาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร, 2561)

จากตัวอย่างที่ (22) แสดงคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับเด็กคือ การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ด้วยกลวิธีระดับประโยคแบบประโยคเงื่อนไข โดย เด็ก คือ ลูกนกชื่อ นึม ทำให้น้องเดือดร้อน เพราะรังแกน้อง จึงต้องถูกลงโทษ โดยเงื่อนไขคือ เด็กที่ประพัตติย้อม โดยการไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเท่านั้นที่จะได้รับความรักจากแม่

3.3 การใช้อุปลักษณ์ เป็นกลวิธีการใช้ภาษาเปรียบเทียบของสองสิ่ง โดยสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ มีลักษณะเป็นนามธรรม และอีกสิ่งเป็นแบบเปรียบจึงมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่า (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556) จากการศึกษาพบว่าหนังสืออ่านนอกเวลาที่มีการใช้อุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ (23) แค่เปิดไปหน้าแรก แลเห็นตัวหนังสือเรียงเป็นพืด และแค่จ้อยลงไล่สายตาอ่าน
ไปที่ละคำ ทีละคำ เท่านั้นเอง เขาก็รู้สึกเหมือนมีมนต์วิเศษแผ่ซ่านออกมาจาก
ตัวหนังสือเหล่านั้น หน่วงเหนี่ยวเขาจนติดหนึบ และไม่สามารถปิดหนังสือเล่มนั้นลงได้

(แม่นมาส ขวลิต, 2528)

ตัวอย่างที่ (23) หนังสืออ่านนอกเวลาใช้ความรู้ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ โดยมีแบบเปรียบคือมนต์วิเศษ ซึ่งจะทำให้เด็กเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ชัดเจนขึ้นว่าเป็นสิ่งมีค่า เป็นสิ่งพิเศษ

ตัวอย่างที่ (24) “นักรบอีกนายหนึ่งที่นำสนใจก็คือ หงุดหงิด งุ่นง่าน เขาพร้อมที่จะโมโห
กราดเกรี้ยว หงุดหงิดงุ่นง่านเข้ากับทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ แม้แต่ตัวเขาเอง ทั้งนี้เพราะรูปร่างหน้าตาของเขานั้นประกอบขึ้นด้วย งู ถึงสี่ตัวหันหลังชนกันกลายเป็นหงุดหงิด งุ่นง่าน”

(แม่นมาส ขวลิต, 2528)

ตัวอย่างที่ (24) หนังสืออ่านนอกเวลาใช้ลักษณะความหุดหิด งุ่นง่านเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ โดยมีแบบเปรียบเทียบนักรบจากต่างอาณาจักรที่จะมาทำลายความฝันของเด็ก ๆ ความหุดหิด งุ่นง่านจึงเป็นลักษณะที่เด็กต้องต่อสู้และกำจัดไม่ให้มาทำร้ายเด็ก ๆ

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น การใช้อุปลักษณในหนังสืออ่านนอกเวลาจึงเป็นกลวิธีที่ช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์บางประการชัดเจนยิ่งขึ้น และทำให้เด็กเห็นว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในทางกลับกันลักษณะของเด็กไม่ดีเป็นศัตรูของเด็กที่เด็กต้องพยายามหลีกเลี่ยงหรือกำจัดให้หมดไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในหนังสืออ่านนอกเวลา ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ สรุปได้ดังนี้ (1) หนังสืออ่านนอกเวลา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ นำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 3 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัย 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อสถาบัน และ (2) หนังสืออ่านนอกเวลาช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีการใช้กลวิธีทางภาษาในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 3 กลวิธี คือ 1) กลวิธีทางภาษาระดับคำ 2) กลวิธีทางภาษาระดับประโยค และ 3) การใช้อุปลักษณ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในหนังสืออ่านนอกเวลา ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. หนังสืออ่านนอกเวลาระดับชั้นประถมศึกษาตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ นำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 3 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัย 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เด็กพึงปฏิบัติต่อสถาบัน

จากผลการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าหนังสืออ่านนอกเวลาถ่ายทอดความคิดเรื่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปสู่เด็ก สอดคล้องกับผลการศึกษาของนักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับสื่อเกี่ยวกับเด็ก เช่น หนังสือเรียน และหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ แล้วพบว่าหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อที่แฝงความคิดความเชื่อบางประการที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคม เพราะหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่าสิ่งที่ถ่ายทอดเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554)

นอกจากนี้จากการที่ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลอิทธิพลของสังคมที่มีต่อตัวบทหนังสืออ่านนอกเวลา และบทบาทของหนังสืออ่านนอกเวลาที่มีต่อสังคม ตามที่กำหนดไว้ในกระบวนการวิจัยข้อ 3.3 โดยเปรียบเทียบช่วงเวลาของการตีพิมพ์หนังสืออ่านนอกเวลาแต่ละเล่ม เทียบกับช่วงเวลาการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า หนังสืออ่านนอกเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ตรงกับช่วงการประกาศใช้หลักสูตร 4 หลักสูตรได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแม้หลักสูตรการศึกษาจะมี

จุดมุ่งหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม แต่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ ที่ทุกหลักสูตรมีสอดคล้องกัน คือ 1) เด็กมีหน้าที่ในการช่วยเหลือตนเอง ควบคู่ความรู้และทักษะพื้นฐานเพียงพอ 4 ประการ ได้แก่ ความมุ่งมั่น การตระหนักถึงความสำคัญของเวลา การใฝ่เรียนรู้ และการประหยัด และ 2) เด็กมีหน้าที่ต่อสังคม ควรเป็นคนดี เพื่อส่งเสริมให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ควรศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาสังคม หน้าที่ต่อสังคมของเด็ก สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลา 3 ประการ คือ เชื้อฟงผู้ใหญ่ การเคารพและปฏิบัติตามข้อตกลงของสังคม และช่วยเหลือผู้อื่น

ความสอดคล้องดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหนังสืออ่านนอกเวลาว่า แม้จะถูกตีพิมพ์ครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 แต่ยังคงคัดเลือกให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเนื่องจากหนังสืออ่านนอกเวลาประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของเด็กที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการให้เกิดขึ้นด้วย ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544 : การศึกษาตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ พบว่าผลการศึกษาวิปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นหนังสือเรียนในหลักสูตรต่าง ๆ มีการนำเสนออุดมการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบความคิด ความเชื่อของผู้อ่านรวมถึงสังคมในด้านต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ได้แก่ การนิยามความหมายของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย การนำเสนอภาพอุดมคติของบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ในสังคม และกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ของคนในสังคม

2. หนังสืออ่านนอกเวลาช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีการใช้กลวิธีทางภาษาในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลัก ๆ จำนวน 3 กลวิธี คือ 1) กลวิธีทางภาษาระดับคำ 2) กลวิธีทางภาษาระดับประโยค และ 3) การใช้อุปลักษณ์ ซึ่งกลวิธีทางภาษาดังกล่าวหนังสืออ่านนอกเวลาทุกเล่มใช้ในการนำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์เหมือนกัน โดยเฉพาะกลวิธีทางภาษาระดับคำ พบมากที่สุด โดยปรากฏการใช้คำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงเด็ก ได้แก่ ชื่อตัวละครเด็กหรือคำเรียกแทนเด็ก ทั้งที่เป็นมนุษย์และสัตว์ สอดคล้องกับ จันทิมา อังคพนิชกิจ (2561) ที่กล่าวว่าคำกริยาเป็นคำที่ใช้แสดงเหตุการณ์ การกระทำ ความคิด ความรู้สึก หรือแสดงสภาพของบุคคล สัตว์ หรือบางสิ่งบางอย่าง นอกจากนี้ผลการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลา สอดคล้องกับผลการศึกษากลวิธีทางภาษาที่นำเสนอแนวคิดหรืออุดมการณ์ในงานเขียนสำหรับเด็ก เช่น งานวิจัยของ อุมาวลัย ชีข่าง (2555) พบว่า เรื่องเล่าสำหรับเด็กพยายามปลูกฝังลักษณะของความเป็นเด็กดีและคนดี ผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ ในด้านดีให้แก่เด็กว่าคุณลักษณะใดบ้างที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง ชุดความคิดเรื่องเด็กดีและคนดีสามารถแบ่งออกเป็นแนวคิดย่อย ๆ ได้ เช่น ความกตัญญูรู้คุณ ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัดอดออม การตั้งใจเล่าเรียน เป็นต้น การนำเสนอแนวคิดเหล่านี้ใช้กลวิธี การเลือกใช้คำศัพท์ ดังตัวอย่างการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อความคิดเรื่องความกตัญญูรู้คุณ ได้แก่ ความกตัญญูต่อพ่อแม่ เป็นคนกตัญญู รู้สึกกตัญญู มีความกตัญญู กตัญญูรู้คุณ ตอบแทนบุญคุณ ตอบแทนคุณ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของตัวละคร คำศัพท์กลุ่มนี้จะปรากฏร่วมกับข้อความในลักษณะของการกระทำที่ดี เช่น ตั้งใจเรียน เชื้อฟงคำสอนของพ่อ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในหนังสืออ่านนอกเวลาช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยพบว่าควรศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เพิ่มเติมในโอกาสต่อไปดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่าหนังสืออ่านนอกเวลาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ทุกหลักสูตรต้องการให้เกิดกับนักเรียน เป็นไปได้ว่าหนังสือประกอบหลักสูตรต่าง ๆ ที่กระทรวงกำหนดให้ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือครู หรือหนังสือที่ได้รับรางวัลการประกวดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานน่าจะเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรต้องการด้วยเช่นกัน

2. ปัจจุบันหลายโรงเรียนมีการใช้หนังสือเรียนหรือหนังสือประกอบหลักสูตรของสำนักพิมพ์เอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน อย่างแพร่หลาย ควรศึกษาความสอดคล้องระหว่างกลวิธีทางภาษากับการนำเสนอแนวคิดหรือคุณลักษณะของเด็กในสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านั้น เพื่อให้เห็นแนวคิดและกลวิธีทางภาษาในการนำเสนอแนวคิดหรือคุณลักษณะของเด็ก อันจะเป็นประโยชน์ในการเลือกสรรสื่อการสอนที่มีคุณภาพแก่เด็กในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2504). *เอกสารของกรมวิชาการ ชุพัฒนาการทางการศึกษา อันอับที่ 1 ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ*. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์.
- กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล. (2548). *การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ขวัญใจ เอมใจ. (2544). *สัมผัส่วง*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- จันทิมา อังคพณชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์ : แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แมนมาส ขวลิต. (2528). *โสนน้อย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รัศมี เปื้อนทอด. (2548). *สี่เทาเจ้าตัวจิ๋ว*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544 : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สมนึก พานิชกิจ. (2545). *หนูหล่อกับมอมอ*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *นโยบายส่งเสริมการอ่านของประเทศไทย: ภาพรวมปัญหาและแนวทางการพัฒนา*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563, จาก https://www.tkpark.or.th/tha/papers_detail/16/นโยบายส่งเสริมการอ่านของประเทศไทย

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง รายชื่อหนังสืออ่านนอกเวลา สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563, จาก <https://www.obec.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563, จาก <https://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor\2542pdf.pdf>
- หลวงกิริติวิทย์พาร และอร่าม สิทธิสาริบุตร. (2561). *นกทางเขน*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย.
- อุมาวัลย์ ชีช้าง. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523 – 2553*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. London: Longman.